

Công nghệ AI phát triển - tôn giáo gặp khó khăn

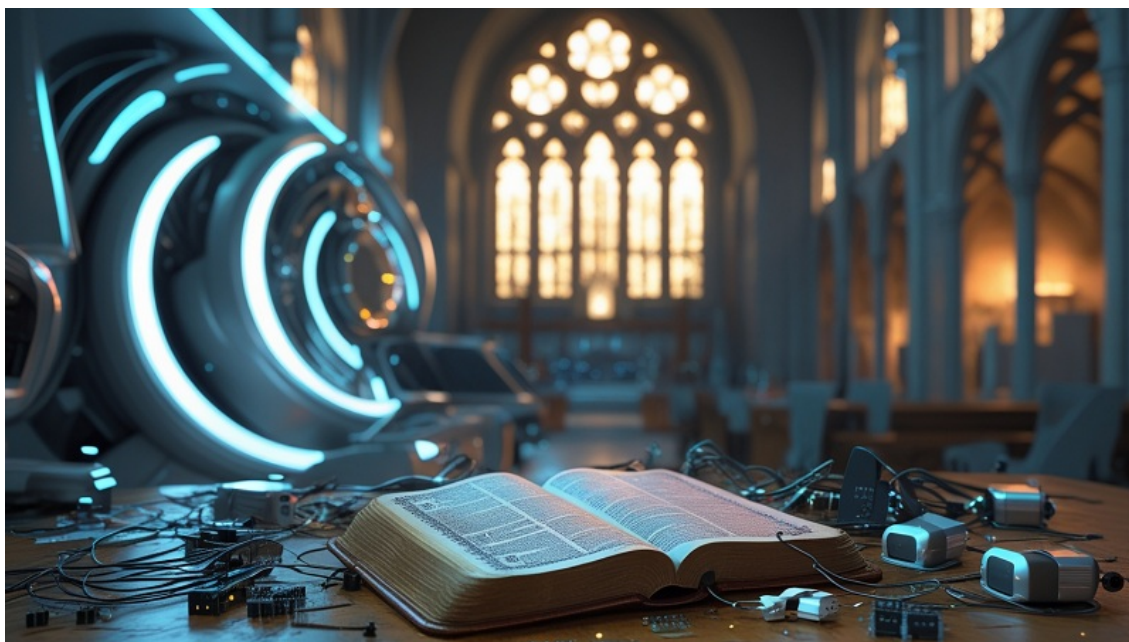
ISSN: 2734-9195 08:05 19/06/2025

Các nhà nghiên cứu viết rằng: “Sự vạch trần AI trong nghề nghiệp giải thích sự khác biệt về niềm tin tôn giáo giữa các cá nhân, nhưng cũng giải thích sự suy giảm niềm tin tôn giáo ở cùng một cá nhân theo thời gian”.

Ở nhiều quốc gia, người ta thường thấy các tòa Thánh đường cũ được chuyển đổi thành căn hộ, văn phòng hoặc quán bar. Xu hướng này chỉ ra sự suy giảm toàn cầu về tôn giáo và bản sắc. Hoa Kỳ đã chứng kiến một trong những sự sụt giảm lớn nhất: Theo Viện Gallup (Gallup Inc.), một công ty tư vấn và phân tích có trụ sở ở Mỹ, nổi tiếng với các cuộc thăm dò dư luận, phỏng vấn và đánh giá ở Mỹ, tỷ lệ cư dân cho biết họ thuộc về một tổ chức Tôn giáo, Thánh đường Do Thái hoặc nhà thờ Hồi giáo đã giảm từ 70% vào năm 1999 xuống còn 47% vào năm 2020.

Nhóm nghiên cứu do Tiến sĩ Joshua Conrad Jackson, Phó giáo sư Khoa học Hành vi tại Trường Kinh doanh Booth của Đại học Chicago, nhà tâm lý học và là Chủ tịch Morris & Alice Kaplan về Đạo đức và Quản lý Quyết định tại Trường Quản lý Kellogg thuộc Đại học Northwestern, Tiến sĩ Adam Waytz dẫn đầu đã chỉ ra: Yếu tố tiềm ẩn là sự phát triển mạnh mẽ của trí tuệ nhân tạo và robot đã góp phần làm suy giảm niềm tin tôn giáo.

Các nhà nghiên cứu phát hiện ra rằng con người càng tiếp xúc nhiều với công nghệ tự động hóa thì niềm tin tôn giáo của họ càng yếu đi. Họ lập luận rằng mối quan hệ này không phải là ngẫu nhiên và rằng “tự động hóa có những đặc tính có ý nghĩa thúc đẩy sự suy giảm tôn giáo”.

Hình minh họa tạo bởi AI.

Trong nhiều năm qua, các nhà nghiên cứu và triết gia đã suy ngẫm về mối liên hệ giữa khoa học và tôn giáo. Nhà xã hội học, nhà sử học, nhà luật học và nhà kinh tế chính trị người Đức, Tiến sĩ Max Weber (1864- 1920) đã nói về khoa học góp phần vào *“thế giới thức tỉnh sau giấc mộng”* (disenchantment of the world), hay sự thay thế các lời giải thích siêu nhiên về hoạt động của vũ trụ bằng các lời giải thích hợp lý, khoa học.

Tiến sĩ Joshua Conrad Jackson nói, bằng chứng từ các nghiên cứu trước đây, chắc chắn không ủng hộ tác động *“thức tỉnh sau giấc mộng”*, nhưng ông và các nhà nghiên cứu đồng nghiệp của mình cho rằng AI và robot có thể ảnh hưởng đến niềm tin của mọi người theo cách mà khoa học nói chung không làm được.

Để khám phá mối liên hệ giữa tự động hóa và tôn giáo, các nhà nghiên cứu đã thu thập dữ liệu ở cấp độ quốc gia, khu vực, tổ chức và cá nhân.

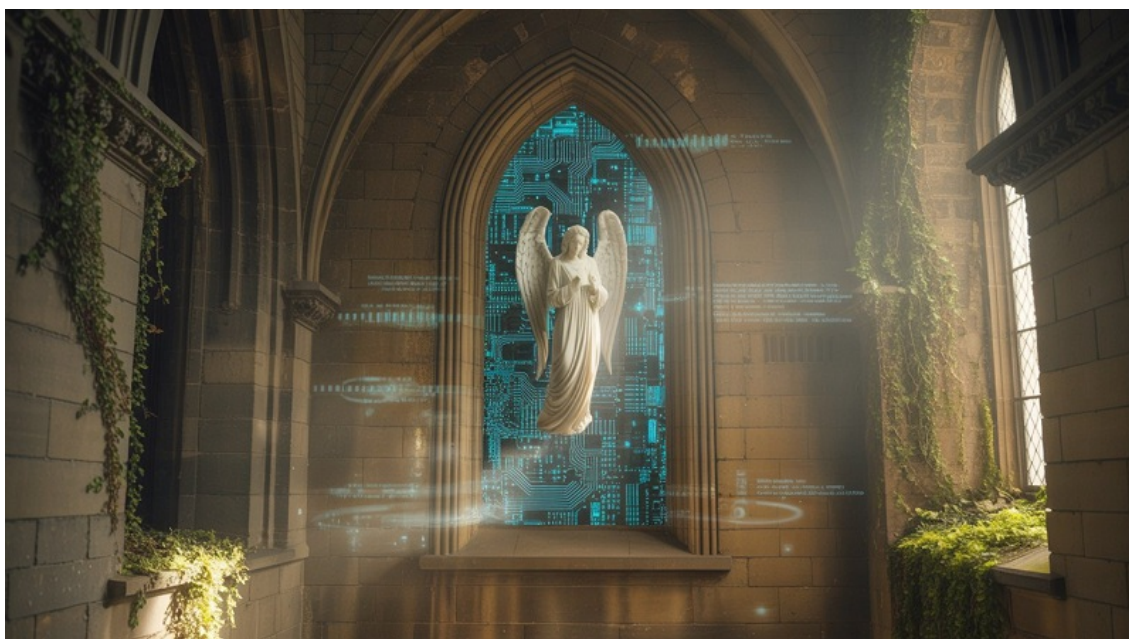
Trong những năm 2006-2019, họ đã kết hợp dữ liệu khảo sát về tầm quan trọng của tôn giáo với thông tin về việc sử dụng Robot công nghiệp để so sánh dân số của 68 quốc gia. Họ đã kiểm soát các yếu tố như GDP bình quân đầu người, quy mô dân số và mức độ tiếp xúc với các công nghệ khác. Các nhà nghiên cứu phát hiện ra rằng các quốc gia có lượng lớn Robot, cao hơn mức trung bình một độ lệch chuẩn, đã trải qua mức giảm 3% về mức độ sùng đạo mỗi thập kỷ. Ngược lại, các quốc gia có lượng Robot thấp hơn mức trung bình một độ lệch chuẩn đã trải qua mức tăng nhẹ về mức độ sùng đạo.

Họ cũng xem xét các thành viên của một cộng đồng duy nhất, những người tự báo cáo thông tin về tín ngưỡng tôn giáo và công việc của họ tại nhiều thời điểm khác nhau theo thời gian. Sử dụng cơ sở dữ liệu nghề nghiệp chỉ ra tầm

quan trọng của lập trình đối với nhiều vai trò chuyên môn khác nhau - một đại diện cho mức độ tiếp xúc với AI - các nhà nghiên cứu phát hiện ra rằng những người có công việc cao hơn mức trung bình một độ lệch chuẩn về mức độ tiếp xúc với AI có khả năng tin vào Đức Chúa ít hơn 45% so với những người có mức độ tiếp xúc trung bình.

Hơn nữa, vì họ có thể theo dõi các phản hồi theo thời gian, họ đã quan sát thấy con đường sự nghiệp và cảm xúc tôn giáo của một người thay đổi như thế nào từ cuộc khảo sát này sang cuộc khảo sát khác.

Đức tin Tôn giáo ngày càng suy giảm

Hình minh họa tạo bởi AI.

Nghiên cứu cho thấy các quốc gia nơi người lao động tiếp xúc nhiều hơn với robot có xu hướng suy giảm đức tin.

Các nhà nghiên cứu viết rằng: *“Sự vạch trần AI trong nghề nghiệp giải thích sự khác biệt về niềm tin tôn giáo giữa các cá nhân, nhưng cũng giải thích sự suy giảm niềm tin tôn giáo ở cùng một cá nhân theo thời gian”*.

Hai nghiên cứu khác - một nghiên cứu so sánh tính sùng đạo và số lượng robot công nghiệp trên khắp các khu vực đô thị của Hoa Kỳ và nghiên cứu còn lại khám phá mối quan hệ giữa việc tiếp xúc với AI trong công việc và thái độ cũng như thực hành tôn giáo giữa các nhân viên của một nhà máy sản xuất đang tích hợp công nghệ AI - cả hai đều ủng hộ mối liên hệ giữa tự động hóa và sự suy giảm tôn giáo.

Tiếp theo trong một thí nghiệm, các nhà nghiên cứu đã yêu cầu những người tham gia đọc về ba tiến bộ trong công nghệ AI hoặc ba phát triển khoa học

không phải AI. Sau đó, những người tham gia đánh giá mức độ ấn tượng và tiên tiến về mặt công nghệ của từng khám phá, cũng như mức độ ảnh hưởng của chúng đến sức mạnh đức tin tôn giáo của họ. Đọc về AI có tác động tiêu cực mạnh hơn đến niềm tin tôn giáo của những người tham gia so với việc đọc về các loại đột phá khác, ngay cả khi những đột phá này được đánh giá là ấn tượng ngang nhau.

Tác động của tự động hóa đối với đức tin tôn giáo có thể liên quan đến các nhà nghiên cứu gọi là giá trị “phương tiện” của tôn giáo. *“Trong lịch sử, con người đã nhờ đến các tác nhân siêu nhiên và các chuyên gia tôn giáo để giải quyết các vấn đề phương tiện vượt quá khả năng của con người”,* họ viết. *“Những vấn đề này có vẻ dễ giải quyết hơn đối với những người làm việc và sinh sống trong không gian tự động hóa cao”.*

Tiến sĩ Joshua Conrad Jackson và các cộng sự nghiên cứu của ông lưu ý rằng ngoài giá trị công cụ, tôn giáo cũng đóng vai trò trong việc xác định đạo đức. Cuối cùng liệu mọi người có coi tự động hóa là sự thay thế phù hợp cho tôn giáo trong việc thực hiện chức năng đó hay không vẫn là một câu hỏi mở. Họ chỉ ra rằng hiện tại mọi người không có khả năng tin tưởng AI trong việc đưa ra quyết định về mặt đạo đức, nhưng sự tin tưởng này có thể tăng lên theo thời gian.

Tác giả: **Tiến sĩ Jeff Cockrell**/Viết dịch: **Sa môn Lê Văn Phước**

Nguồn: www.chicagobooth.edu